

Kuivi fakte saja aastase kalendri kohta

Tõnu Viik, Laurits Leedjärv

Tähetorni Kalendri ilmumine on kõikidel aastatel olnud kollektiivne töö ja nii ongi esimestes kalendrites kuni 1929. aastani kirjas, et kalender ilmub Tähetorni personali ühisel tegevusel. Edasi kuni 1947. aastani impressumit kalendris pole, kuid võib arvata, et kalendri ettevalmistamine käis endistviisi.

Alates 1948. aastast kuni 1959. aastani toimetas kalendrit Taavet Rootsmäe. 1960. aasta kalendris pole Tähetorni poolset toimetajat märgitud. 1961. aastast võttis ameti üle Grigori Kusmin ja tegi seda kuni 1963. aastani. Aastatel 1964 kuni 1968 oli peatoimetajaks Heino Eelsalu ja 1969. a alates kuni 1975. aastani oli peatoimetajaks Hugo Raudsaar. Järgnevad 31 aastat kuni oma surmani 2006. aastal oli peatoimetajaks Mihkel Jõeveer – kõige pühendunum kalendrimees üldse. Aastatel 2007 kuni 2009 oli toimetajaks Mare Ruusalepp, järgnevad kolm aastat Elmo Tempel, siis ühe aasta Alar Puss. Alates 2014. aastast on kalendri toimetuses vastutav Tõnu Viik.

Siinkohal tuleb tunnustada pikki aegu kalendri rehkendajateks olnud Izold Pustõlnikut, Hilju Silvetit, Anne Jõeveeru, Alar Pussi, Kalju Annukit ja mitmeid teisi, samuti lisa toimetajat Laurits Leedjärve.

Esimeste kalendrite väljaandja oli Tartu Ülikooli Tähetorni kirjastus, kalender trükiti K. Mattieseni trükikojas. Nii kestis see 1940. aastani. 1941. aasta kalendri väljaandja oli RK „Teaduslik Kirjandus“, trükk ikka Mattieseni trükikojas. Saksa okupatsiooni ajal oli kirjastaja taas Tähetorni kirjastus, alates 1945. aastast aga jälle RK „Teaduslik Kirjandus“. Natsionaliseeritud Mattieseni trükikojast sai Hans Heidemanni nimeline trükikoda. Selles trükiti kalendrit kuni 1991. aastani. Väljaandjaks oli 1952. kuni 1964. aastani Eesti Riiklik Kirjastus, 1965 kirjastus „Eesti Raamat“ ja 1966–1991 kirjastus „Valgus“. Taasiseseisvunud Eestis ilmunud esimesi õhukesid kalendreid aitas trükki toimetada observatooriumi töötajatest välja kasvanud ettevõtte KompuT, trükkijaks oli 1992. aastal Tallinna ettevõtte BiT, 1993 OÜ Greif. Alates 1994. aastast tänini on kalendri küljendamiseks ja kujundamiseks kasutatud tekstikujundusprogrammi TeX tarkvarapaketti, mille töötas välja praegune akadeemik Enn Saar. Paljude kalendrite juures tegi tehnilist tööd tema abikaasa Ira. Aastate 1994–1998 kalendrid ilmusid nende aktsiaseltsi Tesserakt egiidi all, 1999–2001 selle õigusjärglase Eesti Vabaharidusliidu Kirjastuse kaudu. Paar aastat trükiti kalendrit AS Paar trükikojas Tartus, 1996–2010 oli heaks partneriks Võru trükikoda „Täht“. Alates 2002. aastast ei ole kalendris eraldi kirjastust märgitud, väljaandja on Tartu Observatoorium, esialgu riigiasutusena, alates 2019. aasta kalendrist Tartu Ülikooli instituudina. Alates 2011. aastast on kalender trükitud TT Print OÜ trükikojas Tõraveres.

Autoreid — üle 120.

Artikleid — üle 880.

Kõige rohkem artikleid on kirjutanud Mihkel Jõeveer -- ligi 70! Järgnevad Ernst Julius Öpik, Taavet Rootsmäe, Grigori Kusmin ja Jaan Einasto, kõigil artikleid üle 30.

Artikleid Universumi ehitusest — 26

Artikleid galaktikatest – 18

Artikleid tähtedest — 100

Artikleid planeetidest -- 29

Artikleid komeetidest — 32

Artikleid meteoroididest -- 12

Üleliidulise Astronoomia ja Geodeesia Ühingu aruanded – 37

Kroonika -- oli Tähetorni Kalendri (TK) lisas aastatel 1950, 1952, 1958, 1959 (pole teada, kes koostas), 1960–1961 (H. Eelsalu), 1962—1968 (H. Raudsaar), 1969--1982 (Ürgo Ibrus, pärast tema hukkumist 1981. a mais, võttis selle ameti üle tema poeg Hans), 1983--1992 (Hans Ibrus).

Kokkuvõtted ilmunud teadustöödest – 1954 (Harald Keres), 1955--1980 (anonüümselt), 1981--1989 (Milvi Ilmas).

Astronoomiahuviliste kokkutulekud -- Kokkuvõtte esimesest kokkutulekust Saaremaal Kaalis kirjutas 1997. aasta kalendrisse Helle Jaaniste ja jätkas seda (vahel koos Jaak Jaanistega) 2009. aastani. Hilisematest kokkutulekutest on kirjutanud peamiselt Taavi Tuvikene, Taavi Niitsee ja Üllar Kivila. Helle Jaaniste tegi *comeback'i* veel 2019. aasta kalendris.

Elulood – 24

In Memoriam -- juba TK algusaastatest sai kombeks nii oma inimeste kui muudest maadest sõprade lahkumise puhul kirjutada TK lisasse mälestuslugu lahkunust. Nüüdseks on neid saanud liigagi palju.